

(podle výpovědí Antonína Milera, syna Františka, a Vladimíra Libovického, syna Jana, sepsali Vladimír Ficek a Vladimír Libovický)

Z a l o ž e n í o b c e

František Lešák byl muzikant. A jako to tehdy bylo v chudých krajích zvykem, i on spolu s několika kamarády jezdil světem a společně hráli. Na svých toulkách se dostali i za hranice Polska a do západní části Ruska - na Ukrajinu. Tam hráli ve šlechtických rodinách, které si je navzájem doporučovaly. Do vlasti se pak vždycky vrátili se slušným výdělkem. Když se rozšířila zvěst o vystěhovalctví do Ruska, František Lešák byl zvolen několika občany, aby tam jel a zjistil podmínky pro emigraci. Jako jeho společníci byli vybráni Jan Vokáč a František Volf. Všichni tři vzali něco sebraných peněz a vydali se na cestu. To se událo v roce 1869.

Kdo jim udal směr a kdo byli jejich prostředníky není známo. Jisto jenom je, že dojeli do Dubna a odtud do Velké Dorohostaje. Podmínky byly tak příznivé, že ihned zakoupili několik pozemků od polského šlechtice Skarczewského. Pak se vrátili do Čech a spolu s mnoha jinými rodinami se vypravili na Rus. Jsou náznaky, že k této vystěhovalcké skupině se přidružili i jiní vystěhovalci, poněvadž pozdější občané Českých Novin nebyli z jednoho kraje. Z kterého kraje tito druzí vystěhovalci pocházeli však není známo. Většina zakladatelů Českých Novin ale byla z okresu Slaný. Celá výprava na Rus odjela na jaře roku 1870 a jejím vedoucím byl František Lešák, který také uměl trochu mluvit rusky. Jeli vlastními povozy a každý si vezl jen to nejnnutnější. Jak dlouho jeli a kudy jeli se již těžko zjistí.

Do Velké Dorohostaje dojeli téhož roku ve žních. Ubytovali se ve statku pana Skarczewského, kde v jedné světnici bydlelo až devět rodin. Žádný z nich nebyl z domova nijak zámežný. Byli to většinou řemeslaníci, dělníci, chalupníci a lidé, kteří si vydělávali na živobytí prací na velkostatecích. Společně pak zakoupili u Skarczewského 665 morgů, za 1 morg platili 16 rublů ve zlatě. Zakoupená půda však byla ještě lidskou rukou nedotčena. Byl to les propletený hustým křovím. V této podobě by nikde z místních občanů pozemky nekoupil, zvláště vezme-li se v úvahu, že byly v terénu dosti kopcovitým, na Volyni neobvyklém. Částí těchto pozemků procházela přes takzvané Vlčí údolí (zdržovalo se zde hodně vlků) poštovní cesta spojující městečko Mlynov s Olykou. Na této silnici, jak bylo zvykem na všech poštovních cestách, stála po každých 10 km hospoda, aby se cestující v případě nepohody nebo jiné potřeby měli kam uchýlit. Dvě z takových hospod stály na okrajích Vlčího údolí.

Noví osadníci se dali hned do práce. První jejich starostí bylo vyhledání vhodného místa pro vystavění osady. Les sice již ustoupil pracovitým českým rukám, ale pro stavbu nebyly zatím podmínky. Pokud byla určitá část pozemků upravena, byla oseta obilím, aby byla zajištěna obživa. Přes první zimu, kterou v Rusku prožili, bydleli ještě u Skarczewského. Byla bída a osadníci velmi zkusili.

První z těchto osadníků, kteří se pak stali zakladateli nové české obce, byli: Matěj Amděl, Jiří Brabec, Josef Drvota, Josef Hort, František Hort, Václav Hruška, Ján Kvarda, Antonín Kunc, František Lešák I, František Lešák II, Antonín Lešák, Bohumil Lešák, Jan Libovický, František Linhart, Jan Maňhal, František Micka, Antonín Miler, František Miler, Jan Miler, Celestým Miler, Antonín Miler, Václav Novák, František Novák, Antonín Nič, Jan Synek, Anna Suchopárová, František Šafář, František Šefl, Matěj Šrámek, Václav Šmíd, Jan Švihlík, Josef Tiok, Vojtěch Vaněček, Václav Matěj, Jan Svítek, Antonín Větrovec, František Veselý, Jan Vokáč, František Volf, Václav Žďárský.

Později se přistěhovali: František Patera, Vojtěch Šavel, Jan Tichý, František Zahradník, Václav Mařík, Johan.

Vystavění nové obce bylo spojeno s nesnázemi. V Rusku totiž byly vedle silných mrazů i silná vedra. Byla potřebná voda, která i za normálních klimatických podmínek je nezbytně nutná pro život. Dosud brali obyvatelé vodu z nějakého rybníčka na později zvaném Vystrkově, kde se pak usídlil krajan Horník. Pitná voda se musela dovážet až z Velké Dorohostaje, vzdálené od pracoviště našich emigrantů 4 km. Bylo proto jako k jedné z hlavních potřeb přistoupeno k vykopání studny. Práce začaly ještě roku 1870. Začalo se kopat na takzvaném rybníčku, kde se předpokládalo, že voda bude v přiměřené hloubce. V hloubce 30 sáhů však voda nebyla, a tak se muselo místo pro studnu hledat jinde. Voda však v přiměřené hloubce nebyla nikde. Po dlouhém hledání byla na podzim roku 1870 objevena v hloubce 9 sáhů uprostřed Vlčího údolí. Zde byla pak vybudována i obec. Ležela ve vzdálenosti 12 km od Mlýnova, 20 km od Olyky, 26 km od Dubna, 34 km od Lucka a 45 km od Rovna.

Obec vznikla kolem vykopané studny, která tudíž ležela uprostřed obce a později v těch místech byla postavena škola. Kolem studny začali osadníci stavět zemljanky a stále rozšiřovali stavební prostor tím, že káceli stromy, vykopávali pařezy, křoví a hlavně trní, kterého bylo v tomto úvoze zvláště hodně.

Vlci se po příchodu lidí začali stěhovat hlouběji do lesa. Ještě dlouhou dobu způsobovali osídlencům škody. První osídlenci toho velmi vytrpěli ve svých začátkách. V zemljankách bylo vlhko a plno kouře z primitivních kamen. V takovém stavu žili po celých 7 let, než se dostali z těch nejhorších začátků. Pak se mohlo pomýšlet na jiný život.

První starostí, když už byli zajištěni existenčně, byla výstavba školy. Mládež vyrůstala po celých 7 let bez školy a v důsledku toho hrozil analfabetismus. Rodiče sami své ratolesti učit nemohli, neboť přednější byla práce. Půda koupená sice levně nebyla zrovna všude nejlepší. Zakoupené pozemky po odstranění pařezů, křoví a trní ještě dlouho zarůstaly pýrem a jinými plevely. Prvních 17 morgů čistého pole, které byly zakoupeny v úhrnné koupi, bylo velmi zanedbáno. Po mnohá léta nebyly tyto pozemky vůbec hnojeny a stejně tak přeorávány. Místní obyvatelé, kteří tuto půdu obdělávali, neznali ještě pluh. Orali tzv. „rádlem“, což byl usekaný hřídel, z něho vyčníval suk, na tom špičky zaostřilý a tím se pak rozrývalo. Nejčastěji se také rádlo dělalo z dubu nebo habru. Vláčelo se roštím. Obilí žali srpem a někde ho také vytrhávali i s kořeny. Suché obilí pak svezli, rozestlali na tvrdší podklad, doprostřed zarazili kůl, k němuž byl přivázán kůň. Koně pak popoháněli, a ten kruhovým obíháním obilí vydrolil. Jiné čištění obilí než ve větru nebylo známo. Takto připravené obilí se pak mlelo na tzv. „žornách“. Byly to dva naostřené kameny na sobě, mezi nimi bylo obilí drceno. Jak asi z takové mouky vypadal chléb si dnes už nedovedeme představit.

S příchodem Čechů nastaly v polním hospodářství radikální změny. Například Češi mlátili cepy. Při mlácení v šesti či osmi lidech byl vydáván rytmický zvuk a domorodci si říkali, že Češi ve své hudebnosti jdou až tak daleko, že i při mlácení hrají. Skarczewský nechal záhy po příchodu Čechů vystavět mlýn. Byl sice primitivní, ale lepší než žrna. První český mlýn si pronajal Václav Šašek v Malé Dorohostaji a tam se pak jezdilo mlýt. První mlátičku měl Vladimír Svítek, ovšem pouze ruční. Obilí se ale také čistilo ve větru. První „fefráček“ si udělal Jan Kvarda. První mlácení „žentourem“, do kterého byl zapřažen koňský potah, byl zřízen u Vladimíra Svítka. Primitivní „žentour“ mu udělal Šelf.

N á z e v o b c e

Čeští přistěhovalci se usadili ve Vlčím údolí, a tak úřady tuto novou osadu začaly také jmenovat. Osadníkům se pojmenování obce nelíbilo, museli několikrát jít do České volosti, aby byla osada přejmenována na Noviny. Toto jméno si odvodili od slova „novina“, které v tom případě znamenalo nové místo (vykácený úsek v pralese). Tak se obec jmenovala od roku 1921. Ve stejném roce byla vystavěna v témže okrese u Debrjatina nová obec, které bylo dáno stejné jméno. Pro rozlišení obou obcí daly první obci přídavek „České“ a od toho času se píše Noviny České.

Š k o l a

Občané byli velmi znepokojeni tím, že jejich děti neumí číst ani psát. Mládež se čemřila i vdávala negramotná. Někteří obyvatelé ovšem měli názor jiný: „z práce budou mít děti živobytí, a co ze školy?“, Nač zde v tomto pralese škola? - říkali ti konzervativní. Děti byly zapřahány do práce již v útlém věku, aby byly brzo samostatné. Pokrok se ale nedal zadržet. Zemljanky, které až dosud sloužily k obývání, byly vystřídány stavbami na povrchu. Baráky se stavěly ze dřeva (kulatiny) v podobě takzvaných srubů. Jiní řezali kulatinu na špalíky, ty pak ukládali na sebe a místo maltou je spojovali obyčejnou čistou hlínou. Takové stavby byly pokryty slámou, okna byla malá - jednak z důvodů bezpečnostních, ale také proto, že sklo bylo drahé a nebylo k dostání. S hmotným pokrokem pak sílila myšlenka založení školy. Většina občanů se vyslovila pro vyučování a ti ostatní se museli podrobit. Tomu nejnutenějšímu, tj. číst, psát a počítat, se začalo vyučovat roku 1877. Prvním učitelem byl spoluobčan Švácha, který se do obce přistěhoval později než první Češi. Roku 1879 vyučoval občan Říha, který se záhy odstěhoval do Ulbárova. Roku 1881 vyučoval krajan Šrámek a teprve roku 1883 dostaly Noviny České učitele s potřebným učitelským vzděláním. Byl jím Al. Jirásek. Za jeho působení žila osada velmi kulturním životem, vlivem kterého obec byla vyvýšena v poměru k obcím sousedním. Učitel Jirásek byl sirotek. Matka z něho chtěla mít kněze. Byl proto na školách, ale něčím se prořekl proti císaři pánu a musel z Čech utéci. Z Dubna ho do obce přivezl František Svítek, toho času nejbohatší rolník v obci. Jirásek vyučoval v Novinách do roku 1887. Odešel pak, k lítosti všech občanů, do Moldavy. Jeho odchod byl spojen se svatbou, avšak manželství se mu nepovedlo a on se upil k smrti. Takových učitelů - buditelů Volyň potřebovala.

Roku 1887 nastoupil na jeho místo učitel Alexandr Krámský, který vyučoval až do roku 1892. Carská vláda pak školu zrušila a zřídila v obci jednotřídku - ruskou... (adnokrásnoje narodnoje učilišče). Do Novin dosadila učitele Fedosenka. Od toho roku se muselo vyučovat výhradně rusky. Po něm byl do Novin dosazen učitel Nikolaj Kondratěv, který vyučoval rusky až do roku 1905. Roku 1906 byl do obce přidělen český učitel Vladimír Lapáček. Musel však vyučovat rusky, česky pouze tajně. V důsledku toho měl ale časté inspektorské revize. Tento učitel byl v Novinách nejděle. Učil až do roku 1915. Pak se přestalo učit vůbec. Válka přerušila veškerý kulturní život. Vyučovat se opět začalo roku 1917, když se tohoto úkolu ujal zajatec jménem Prokopec. Díky svým vlastním schopnostem pracoval opravdu dobře. Tehdy po mnoha letech se začalo vyučovat zase česky. Nebyly ale učebnice. Vyučoval z kalendáře „Cechoslovan“ vydaného českým nakladatelstvím v Kyjevě. Dnes můžeme již pouze obdivovat trpělivost a houževnatost tohoto zajatce, o němž nic bližšího nevíme, ani odkud pocházel.

Roku 1920 dostaly Noviny České staršího českého učitele Vlasáka, který přišel z Českého Malína. Byl hodný a doslova jak se říká dobrák od kosti. U občanů si získal velkou oblibu. Brzy k němu byla dosazena polským inspektorem jako pomocná síla učitelka - Pelka. Ta otravovala tohoto starce tak, že by přišel o rozum. Šel brzy do penze. Jeho dvě dcery - Helenka a

Libuška - byly také učitelky. Libuše si vzala krajana Hovorku a odešla do Hulče. Po odchodu učitele Vlasáka se vyučovalo v obci pouze polsky. Obec se dožadovala umístění českého učitele. Inspektorát nejen že nevyhovělobecní žádosti, ale odvolal nakonec i nehodnou, šovinisticko-fanaticky odchovanou polskou učitelku. Obec jí vůbec neželala, ale byla krajně rozhořčena tímto postupem, jímž bylo veškeré vyučování zastaveno. Bylo zapotřebí velkého úsilí k obnovení vyučování.

Za rok poté byl do obce dosazen český učitel Vilém Pospíšil. Učil češtinu a jako vedlejší předmět polštinu.

Roku 1936 přišel do Novin Českých v novém školním roce učitel Ficek ze Sedmidub, skutečný vlastenec a dobrý učitel. Za jeho působení se zase obec dožila velkého kulturního rozkvětu jako za dob Al. Jiráska. Učitel Ficek prodělal s obcí všechny změny, jak je přinesla tehdejší doba, a snášel s obyvateli dobré i zlé. Reemigroval také do ČSR. Jeho žáci na něho určitě v nejlepším vzpomínají.

Celkem lze říci, že stav školství v obci v prvních začátcích byl krajně neuspokojivý, zejména po stránce technického zabezpečení. Nebyly učebnice ani sešity, nebyla ani vhodná budova pro školu. Roku 1877 se vyučovalo vesvětníci u Brabců. V roce 1881 koupila obec od krajana Kaufmana místo se stavením, kde se vyučovalo od roku 1894. V tomto roce byla vystavěna za starostování Celestýna Milera nová krásná škola z cihel. V této budově, která byla postavená vhodně uprostřed obce, se vyučovalo až do reemigrace. Cihly na stavbu školy si občané vypálili sami.

Vyučování také ztěžovaly války. Volyně často měnila svého pána, a to se nepříjemně odráželo zejména na školství. Muselo se vždy učit tomu jazyku který stát Volyně okupoval. Sotva dítě začalo chápat tu nebo onu řeč, přišla změna a muselo se začít zase znovu. Učilo se česky, rusky, ukrajinsky, polsky, rusky, český, polsky, ukrajinsky a zase rusky. V období obou světových válek se k tomu přidružilo i vyučování v němčině. Učitel v těchto dobách byl více „žonglér“ než učitel.

V y s t ě h o v a l e c t v í d o c i z i n y

Tak jako v jiných obcích i v Novinách se v pozdějších letech rozšířilo vystěhovalectví, zejména do Ameriky, kde lákala možnost snadného zbohatnutí - jak se říkalo. Tak se odstěhoval Volák a později také Miler a Josef Novák. Poslední se po několika letech vrátil na Volyně. Usadil se v Českém Malíně (jeho potomci byli upáleni 13.7.1943). Odchod Nováka a Milera byl spojen s malou senzací. Oba totiž zmizeli se slečnami Šimkovou a Žroutovou. Dnes se již ví, že se tři dny schovávali na půdě u Františka Milera, pak odjelido Volkova. Tam vyčkali delší dobu, aby je rodiče nemohli stíhat a odjeli do Ameriky.

Po první světové válce se odstěhoval do Argentiny Vladimír Lapáček se svojí rodinou. Josef Mařík se ženou odjeli do Kanady, krajana Švácha se po krátkém pobytu na Volyni vrátil do Čech. Na Volyni si koupil ukrajinskou „sermáhu“ (národní kabát), chlupatou beranici, nohy si obalil pytly, opletl lýkem (pastoly), a tak se prý postavil v neděli u kostela v rodné obci v Čechách. Lidé ho pochopitelně nepoznali a chořili se na něho dívat jako na zjevení. Když se jim dal poznat, začal vyprávět o poměrech na Volyni, o těžkých začátcích a o tamním životě, a tím zastavil ve svém okolí vystěhovalecké tendence.

P r v n í s t a v b y a j e j i c h t e c h n i k a

Roku 1870 byly kopány v zemi takzvané zemljanky. Za rok se začaly stavět z kulatiny sruby, nebo baráky ze špalíků pomazávaných blátem. Vedoucím mistrem takových staveb byl Jan Kvarda, syn Vojtěcha. Na stavbách pracovaly většinou ženy a děti. Muži káceli stromy a kopali pařezy. První zděné stavení bylo postaveno v roce 1888, a bylo to obecní skladiště. Tehdy bylo totiž uzákoněno, že každá obec měla mít své skladiště, kam se uskladňovalo obilí pro případ neúrody. Která obec takové skladiště neměla,

musela platit státu daň z osoby. V případě neúrody pak stát pečoval o občany této obce. Daň nebyla vysoká (dvě kopějky), ale v tehdejší době i tak malá částka byla pro začátečníky velmi těžkým břemenem. Peníze tehdy žádné nebyly. Novinští obyvatelé chodili při své dřině ještě dělat za 15 kopějek do panského statku v Lukoši, aby si nějaké peníze vydělali. Pokud chtěli dostat u pána práci, museli mu nosit jako dary kusy másla. Z důvodu vyhnutí se těmto nesnázím, rozhodli se občané postavit obecní skladiště. Bylo to výhodné i po jiné stránce. Potřeboval-li někdo na jaře obilí, mohl si ho vypůjčit z obecního skladiště. Za každý půjčený půd dal 2 funty jako procenta. Před žněmi, kdy bylo obilí drahé, se odprodávalo, a tím obec získala značné jmění.

První zděné stavení si postavil František Miler, potom v něm bydlel Vl. Svítek na Hořejšku. První cihelnu vystavěl Kunášek. Před reemigrací v roce 1947 bylo v obci celkem 115 stavení. Nebylo obytného stavení ani chlévů nebo kůlny, která by byla krytá slámu. Jen stodoly byly místy kryty slámu. Hřbitov byl založen roku 1881 ve středu obce, kde byl pro ten účel zakoupen obecní pozemek. Mnoho našich krajanů tam odpočívá svůj poslední sen. Již zdaleka bylo možno rozeznat, že jde o český hřbitov. Okolo hrobů byly zelené zahrádky a pomníky z kamene. První občan pochovaný na novém hřbitově byl Josef Málek. Shodou okolností byl před odjezdem do ČSR jako poslední občan pochován na tomto hřbitově Jan Málek, mladší bratr Josefův.

První žací stroj měl František Svítek. Objednal (vypsal) si jej z Ameriky - značka Waltrwod. Jmenovaný se přiznal z Podhajce k Veselému, jehož si vzal dceru Františku. Měli 100 morgů pole a říkalo se jim u bohatých. Bylo to v roce 1890. Druhý žací stroj si pořídil Václav Novák v roce 1883 téže značky a také z Ameriky. Později se žací stroje dovážely z Československa a před druhou světovou válkou nebylo již v Novinách zeměděle, který by neměl vlastní žací stroj.

K u l t u r a

Společenský život začal divadelnictvím. Prvně se divadlo hrálo roku 1883, a to zásluhou již zmíněného učitele Al. Jiráska a hostinského Františka Horta, který již v Čechách jako malý chlapec vystupoval na ochotnických jevištích. Jím založený divadelní spolek působil až do roku 1947. Největšího rozkvětu dosáhl za vedení Antonína Milera, syna Františka. Již v mládí byl spolu s Josefem Libovickým, synem Jana, hybnou pákou divadelního života v Novinách Českých. I zde však byla práce těžká. Nebyly divadelní knihy; když se nějaká sehnala, opisovala se a brzy ji znala celá obec. Spolupracovník Antonína Milera, Josef Libovický, se v roce 1910 odstěhoval do Tuly a vedle ní založil s několika krajany českou osadu nazvanou Volyn. Roku 1913 se stal vedoucím na statku hraběte Lva Nikolajeviče Tolstého. V době revoluce chránil knihovnu rukopisů Tolstého, která byla zazděna a věděl o tom pouze on. Po uklidnění předal tuto knihovnu do rukou vlády Sovětské. Sám se pak odstěhoval do Čechobrodu na Krym. Antonín Miler tak zůstal bez pomocníka. Přesto byla jeho práce stále veliká a záslužná.

Potíže divadelnímu spolku začaly zejména obsazením Volyně Poláky po 1. světové válce. V Novinách, jak říkali Poláci na úřadech, to bylo hodně načichlé Havlíčkem a to se nelíbilo okresnímu cenzorovi, jemuž se zdála každá česká kniha příliš revoluční. Přesto však spolek pokračoval ve své činnosti a značně se rozrostl. Měl své kulisy, zvláštní jeviště, olejomalbu Hradčan s Karlovým mostem na opomě (autorem byl Verner z Moldavy) a velmi čilé herce. Odchovancem tohoto spolku byl Vladimír Libovický, který působil v divadle v Praze, Bratislavě, Curychu a Ženevě, a který se vrátil pak do Prahy roku 1945 jako příslušník čs. zahraniční armády.

S p o l e k d o b r o v o l n ý c h h a s i č ů

Spolek byl založen v roce 1908. Jeho zakladateli byli: Antonín Patera, Alexandr Drvota (přímý potomek známého tenoristy v Praze), a Vlad. J. Libovický. Formálně se stanovami byl spolek potvrzen roku 1909. Od té doby prováděl spolek již pravidelná cvičení, byl uniformován, měl veškeré hasičské nářadí, dvě samaritánky, trubače a ostatní personál. První zbrojnice byla postavena v roce 1910. V roce 1912 měl hasičský sbor již svoji kapelu, kterou řídil Vojtěch Hajný. Spolek dále vlastnil spolkový sál, kde se pořádaly zábavy a hrálo se divadlo. Tento sál byl vystavěn za vydatné materiální pomoci Václava Zemana, majitele pivovaru v Lucku, který si vymínil, že se bude brát pivo u něho. Činnost hasičského sboru byla na čas přerušena první světovou válkou. Většina členů narukovala do armády a mnoho lidí se vystěhovalo z obce, neboť roku 1915 dosáhla fronta až k samé vesnici. Činnost sboru byla zase obnovena v roce 1920. Nová hasičská zbrojnice byla postavena v roce 1925 a bylo zavedeno polské vedení. Rovněž uniforma byla polská a také nápis na zbrojnici byl pelský. Těsně před 2. světovou válkou bylo vše připraveno pro stavbu Národního domu, kde měla být místnost pro hasičské nářadí, mlékárnu, koupelem, kooperativu, čítárnu a elektrárnu, která by při pořádání zábav a podobně dodávala elektrický proud. Plánované bylo rovněž ústřední topení a velký sál se stálým jevištěm. Tento dům měl být dvouposchoďový. Plány a celý rozpočet na stavbu vypracoval Antonín Miler, syn Františka. Vše bylo příslušnými úřady potvrzeno a povoleno. Cihly byly zaplacený a také okres měl něčím přispět. Válka však veškeré plány zhatila.

Posledním předsedou hasičského sboru byl Vl. Libovický, pokladníkem Vincenc Linhart, velitelem Alexandr Sochora, za jehož působení dosáhl spolek vysoké úrovně. Byl pravým velitelem - na slovo vzatým.

P e n í z e

V roce 1911 bylo zavedeno pojištění proti ohni, trvalo do konce 1. světové války. Pokladníkem byl Vlad. Svítek. Veškeré nastrádané peníze byly pak po 1. světové válce znehodnoceny. Je nutno podotknout, že znehodnocování peněz zvláště silně postihovalo celou Volyn.

Volynští Češi poznali carské ruble, ruble Kárenského, karbovance Petljury, sovětské ruble, polské marky a zloté, sovětské ruble, německo-ukrajinské ruble (karbovance) a nakonec opět sovětské ruble. Všechny až na ty poslední vzaly za své. Tím byli krajané značně poškození.

Kooperativa byla založena po 1. světové válce. Jako s každým dílem v začátcích, byly i s tímto potíže. Válka sice formálně skončila, ale v kraji zuřila revoluce. Když J. Miler a Vl. J. Libovický jeli do Slavuty nakupovat zboží do kooperativy, strhl se na nádraží boj mezi rudoarmějci a petljurovci. Zástupci novinské kooperativy měli nakoupeno, a připravovali se právě na zpáteční cestu. Když se ocitli v místě boje, padli na zem a přikryli se pytlí napěchovanými textilem, které měli pro kooperativu. Když boj utichl, nasedli pak stěží do vlaku a po velkých nesnázích a těžkostech se konečně dostali domů. Je pochopitelné, že za této situace nebyly podmínky pro nový podnik nijak příznivé. Stav trval i když vedení kooperativy převzal Amt. Miler. Stálé změny vlád měly za následek znehodnocování peněz. V důsledku toho nastal úplný úpadek podniku. Vinen z toho byl vedoucí Miler, ovšem neprávem, neboť hlavní příčinou bylo opravdu znehodnocování peněz, které byly na kontě, ale neplatily.

Každému nezaujatému občanu muselo být tehdy jasné, že jedinec nemůže zadržet převraty a tedy nemůže být zodpovědný za znehodnocení měny. Ustavičným štváním některých občanů bylo docíleno, že jeden z neaktivnějších pracovníků spolkového života odešel z veřejného působení.

Po obsazení Volyně Poláky, kdy nastalo období mírového budování, kooperativa prosperovala znamenitě. Když poté ve 2. světové válce přišli Němci, zboží bylo rozkradeno. Prosperitu kooperativy zajistily až sovětské úřady po roce 1944. Posledním vedoucím byl Antonín Lešák.

O b e c n í k n i h o v n a

Obecní knihovna byla založena v roce 1903 z popudu Václava Zemana, majitele pivovaru v Lucku, který daroval na obecní knihovnu 10 rublů ve zlatě. První knihy zakoupil Vl. Libovický, které vypsal z Prahy. Za rok se ujal vedení knihovny Antonín Miler, kterému přidal Zeman ještě 5 rublů ve zlatě. Ostatní knihy byly zakoupeny z částek, které vynesly dobrovolné sbírky a poplatky za půjčování knih. Za půjčení jedné knihy se platily 3 kopjecky. V době vedení knihovny Ant. Milerem obsahovala celkem 300 svazků, převážně vázaných. Před odjezdem vedl knihovnu Václav Žďárský.

Vedle této knihovny obecní bylo v Novinách dosti knihoven soukromých. Rozrostly se až později, neboť v dobách dřívějších bylo těžké vypsat knihy z Čech. Peníze za knihy nebylo možné jinak poslat než dopisem. K tomu byly potřebné peníze papírové a e ty byla nouze. Ruble byly v té době nejvíce ve zlatě, stříbre a mědi. Podle vyprávění Vl. J. Libovického chtěl si jmenovaný vypsat z Prahy roku 1899 nějaké knihy. Nemohl však sehnat papírové tři ruble. Dostal je konečně v Mlýnově u Běleckého, vlastníka prodejny kořalky. Musel však za 3 papírové ruble zaplatit 3,45 rublů ve zlatě.

Peněžní převodky (poukázky) byly zavedeny až roku 1907. Obstarávání knih z ciziny, tj. z Čech, bylo pak už lehčí.

V č e l a ř s t v í

Včelařství bylo v Novinách velmi rozšířené. Prvním pěstitel včel byl Václav Tomášek, který - jak se potom ukázalo - zasel zrno do úrodné půdy. Po něm postupně nebo současně vedli chov včel tito občané: Konstantin Ctibůrek, J. V. Libovický, Alexandr Drvota, Antonín Patera, František Kučera, Josef Kučera, Jindřich Kopecký, Antonín Novák a Josef Libovický.

Způsob pěstování včel se vyvíjel postupně. Nejdříve se převzalo včelaření po způsobu domorodců. Bylo zcela primitivní. Úly byly nyzývány duplanky (kláty). Byl to delší špalek z kmene starých lip nebo osik, jichž bylo v okolních lesích dostatek, měly vyhnílý prostředek. Doprostřed se daly dvě zkřížené hůlky, na které si pak včely lepily voštiny. Na straně kmene se vyvrtaly otvory pro česna a pokryly se slámou. Vybírání medu se dělo tím způsobem, že některé roje se na zimu usmrtily (udusily sírou, která se nechala v úlu hořet). Zlepšení v chovu včel zavedl v roce 1895 Václav Novák „Hořejší“, který vyrobil úly z prken; byly však ještě bez rámu. Roku 1899 si vypsal Vl. J. Libovický z Petersburgu knihu s návodem k pěstování včel. Od starého Lukáše Zemkova, Ukrajince, koupil klát včel za cenu 5 rublů s podmínkou, že za každý roj, který budou mít, bude platit ještě po jednom rublu. Tím byl dán začátek velkému a výzkumnému včelařství, které se v pozdějších letech široce rozvinulo. Jmenovaný si vypisoval rovněž Králky (matky) jiného druhu. Zůstal pak u Kavkazských mingrelek. Ve svém oboru se propracoval tak daleko, že dokázal vypěstovat včely, z nichž jeden roj dal 97 kg medu, nepočítáme-li v to vlastní zimní spotřebu. Za Poláků posílal med do Lvova. Měl také svůj pojízdný vůz, jímž vozil včely na pastvu. Jedině tak bylo možné vypěstovat čistý lipový med nebo čistý lipový med z pohanky, vřesu a jiných plodin. Dobré pěstitelské výsledky byly zaručeny dokonalým potřebným k tomu zařízením.

Vl. J. Libovický si přivezl i do ČSR 30 rojů svých volyňských včel.

M y s l i v e c k ý s p o l e k

Tento spolek byl v Novinách početně velmi silný. Prvními myslivci a vlastními zakladateli spolku byli František Hort a Jan Tichý. Další členové mysliveckého spolku pak byli: František Zahradník, Antonín Patera, Edvard Fidranský, Alexandr Drvota, Vl. J. Libovický, František Kučera, Josef Kučera, Konstantin Ctibůrek, Antonín Novák a Václav J. Libovický. Zvěře bylo tehdy dostatek. Vlci postupem času sice vymizeli, ale zajíců bylo stále dost.

Byly na ně podnikány hojy za různé odměny. Koroptve byly ve velké oblibě a střílely se proto jen velmi málo. Divoká prasata se držela jen v panských lesích, zejména v lesích hraběte Chotkovicze. Po mnohá léta způsobovaly sedlákům, kteří měli pole blíž u lesa, značné potíže. Ještě horší to bylo s liškami. Žily hluboko v lesích, tropily však mnoho škod. Zejména na domácí zvěři, pro kterou se nebály přijít ani uprostřed bílého dne. Vysoká zvěř se vyskytovala jen zřídka; nebyla střílena.

Š k o l a p r o d í v k y

Do kulturního života obce přispěla značnou mírou krajanka Marie Skučková, která měla vlastní školu šití a ručních prací. Měla žáčky z celého okolí. Tato velmi nadaná krajanka vykonala velký kus práce a vychovala řadu dobrých hospodyň.

S o u d n í c t v í a o b e c n í s a m o s p r á v a

Ještě za carského režimu byli jmenováni do lidového soudu jako porotci z lidu Antonín Miler a Alexandr Drvota. Ve velostním soudu první zasedal František Svítek. Tyto soudy byly však značně nedokonalé, protože rozhodující osobností byl tajemník státem placený. V důsledku toho byla rozšířena korupce. Roku 1911 byl vydán zákon, jímž bylo lidové soudnictví reformováno. Soudce po této reformě musel absolvovat 3 měsíce školu. Po vykonání přísných zkoušek byl uveden v úřad, který mu dával větší moc při rozhodování. Soud byl podřízen přímo ministerstvu spravedlnosti. Po tři roky byl takovým soudcem Vl. J. Libovický. Tentýž byl také po dlouhá léta vojtem (předsedou okresní politické expozitury) v Mlýnově.

Prvním starostou v obci byl František Lešák zvolený občany, kteří založili obec. Úředně volenými potom byli: Josef Hort, Josef Drvota, Vlad. Žďárský, Celestýn Miler, Al. Lešák, Ant. Miler a Al. Drvota. Každý byl volen na dvě kapitoly, tj. na 6 let. Pak se volilo různě. Noviny České měly dokonce starosty za trest. Byli to občané, kteří se nepodřizovali obecní kázní. Proto, aby se naučili poslouchat, byli zvoleni starostou. Poznali tak obtížnost starostenského úřadu a byli nuceni k poslušnosti.

P ř e c h o d n a p r a v o s l a v í

Celá obec, až na občany Šafáře, Kaufmana a Jos. Horníka, přijala v roce 1888 pravoslaví. Bylo to v den svatodušních svátků. Všichni odjeli do Malé Dorohostaje, kde byl akt proveden. Než k přijetí pravoslaví došlo, proběhlo mnoho schůzí a porad. Carská vláda a duchovenstvosí přáli, aby Češi po všech stránkách splynuli s domácími obyvateli. Viděli v tom splnění jednoho článku svého úsilí, jímž bylo rozšíření pravoslaví na západ a vytlačení katolické církve. Toto úsilí se ale nesetkalo všude se zdarem, vláda pak, když to nešlo po dobrém, postupovala po zlém. Ustanovila pravidlo, že půdu si může zakoupit pouze ten, kdo je pravoslavného vyznání. V novinách se situace vyvíjela poměrně klidně. Vedoucí občané v novinách byli sice katolíci ovlivnění duchem Havlíčkovým a příklánějíci se k zásadám M. J. Husa, ale pochopili situaci. Na začátku výše zmíněného roku se v obci sešla schůze. Konala se uprostřed návsi "U zvonku" za účasti všech občanů a občanek. Slova se ujal Josef Hort, který mimo jiné řekl: "Věřte lidé, radši bych patřil k víře cikánské než katolické. Katolický Řím nám vzal svobodu a uvrhl v porobu český národ. Vinou římské politiky jsme museli odejít do ciziny. Přejděme proto na pravoslaví. Jsou to Slované a nikoliv Němci". Za Noviny to byl občan Hort a za Podhájce občan V. Šašek, kteří pro pravoslaví jezdili do obcí jeden druhému řečnit. Obě tyto obce po přijetí pravoslaví se připsaly k farnosti Malé Dorohostaje. Od Novin byla tato obec vzdálena 8 km. Ve Velké Dorohostaji vzdálené od Novin 4 km byla sice také fara, ale kostel (cerkev) byl starý a dřevěný. Naproti tomu v Malé Dorohostaji byl kostel nový, velký a zděný. Z praktických důvodů se tedy připsali občané k farnosti vzdálenější. Přechod na pravoslaví se udál slavnostně druhého dne

zelených svátků, jak se na Volyni říkalo svatodušním svátkům. Přítomen byl i Archijerej a generál gubernátor volyňské gubernie. Po slavnostním aktu v Malé Dorohostaji vyslovili tito potentáti přání podívat se do Novin, aby shlédli nově přihlášené ovce do lůna svaté církve pravoslavné. Měla se tam také konat bohoslužba. Pro Novinské bylo toto jejich přání překvapením, neboť v obci nebylo žádné kaple, kde by se mohla bohoslužba konat. Jako o závod jeli hned někteří muži do Novin a než celý průvod přišel do obce, byla již narychlo vystavěná kaple hotová. Vystavěli ji v lese ze zelených břízek a doprostřed postavili ikonu. Teprve v dalším roce 1889 byla na tomto místě postavena kaple nová. Každoročně se pak zde pořádaly bohoslužby spojené s poutní slavností. Vždy se v obci seřadil průvod, v čele kráčel občan s křížem, za ním byly neseny dvě korouhve, potom šel baťuška a jeho doprovod, družičky, pěvecký sbor, kapela a za nimi občané. Po první světové válce jezdily v průvodu také kočáry. Je samozřejmé, že taková pouť se neobešla bez perníkářů, cukrářů, kolotočů a jiných pouťových atrakcí. Odpoledne a večer bývaly taneční zábavy. Obvyčejně se taková pouť stala dostaveníčkem všech Čechů z okolí, hlavně mládeže. Navazovaly se zde známosti a nakonec z toho byly i svatby. Staří tomu přílehně říkali: "trh na děvčata". Češi na Volyni totiž z obavy odnárodnění, či z jiných důvodů, neradi vstupovali ve stav manželský s jinými osobami než národnosti české. Jak je možné vidět, mezi volyňskými Čechy byly obavy z odnárodnění zbytečné, poněvadž i když došlo ke smíšenému manželství, byla rodina vždy počestná. Tím se také může vysvětlit četnost nečeských jmen mezi volyňskými Čechy.

Pouť v Novinách považovali za svou i místní Ukrajinci. Češi s nimi žili ve vzájemné shodě a měli se rádi. Navzájem se učili a přejímali své zvyklosti. Češi přejali ukrajinskou dekoraci. Na svatodušní svátky celá vesnice byla vždy slavnostně upravena, dvory zameteny a před stavením stály májky ze zelených břízek. Stejně tak světnice byly ozdobeny zelenými větvičkami a zem byla vystlána puškvorcem, který příjemně voněl. To bylo národním zvykem Ukrajinců. Při této příležitosti se prováděly různé šprýmy, jako například vysypání cesty pilinami od děvčete k mládenci, který jí byl nakloněn. Jindy se také stalo, že sedlák, který neměl dobře schovaný vůz, měl ho do rána na střeše stodoly. Obvyčejně týden před poutí začaly přípravy a týden po pouti se stále ještě "dopouťovávalo". O tom, že u každého nechyběla sousta hostů není třeba ani povídat. Můžeme říci, že to byla taková oslava jara.

V y s t r k o v

V době, kdy Novinští zakoupili od Skarczewského pozemky roku 1870, koupili také od něho pozemky Češi usídlení v Dorohostaji. Poněvadž v důsledku nalezení vody v přijatelné hloubce nastala změna v místě výstavby obce, vklínili se tyto pozemky dorohostajevských Čechů do středu obce Noviny České. Češi z Dorohostaje, aby měli blíže ke svým pozemkům, usadili se u Novin, kde založili novou osadu. Formálně patřili ke správě obce Dorohostaj Česká, ale jejich osada tvořila vlastně čtvrtinu obce Noviny. Protože byla ale ze správy obce vystrčena, říkalo se o nové osadě Vystrkov. Vznikla v roce 1872. První se sem nastěhoval Šimek. Děti občanů usídlených na Vystrkově musely chodit do školy dorohostajevské, vzdálené 5 km, ačkoliv měly do školy v Novinách necelých 100m. Toto rozdělení nastalo později. Dokud se vyučovalo soukromě, chodily děti společně. Teprve, když se začala stavět v Novinách nová škola, Vystrkov se oddělil. Občané Vystrkova byli vyzváni, aby pomohli při stavbě školy. Poněvadž se jednalo o pomoc finanční, výzva byla odmítnuta. Spojení nastalo až po výstavbě školy. Vystrkovští, když situaci uvážili, připojili se pak i formálně k obci Noviny a věnovali 80 rublů ve zlatě. Tím byly Noviny České rozšířeny. Od roku 1894 měly už tedy vedle stávajících čtvrtí nazvaných "Hořejšek" a "Dolejšek" také další čtvrt - "Vystrkov". Obec tím dostala tvar letadla s jedním křídlem delším. Po čase pak zakoupením Javorovského se Dolejšek prodloužil, čímž bylo docíleno úplného tvaru letadla.

Zakladateli Vystrkova byli: Šimek, Žrout, Tomášek, Sochora, Horník, Fidranský, Najman, Petera, Kaufman a Krámský.

Ke správě Novin Českých náleželi také Ukrajinci bydlící ve Vystrkově. Byl to Tumčuk a bratři Mjalkowských. Na Hořejšku bydlel Hoverko. Tyto čtyři rodiny byly však úplně počestěny. Žily českým způsobem, mluvily česky a děti chodily do české školy.

A f é r a s c h u t o r y

Mezi zakoupenými pozemky roku 1869 byl klín o rozloze 75 ha, který vlastnili Ukrajinci z Dorohostaje. Aby byla parcela v celku, zakoupili čeští usídlenci od Ukrajinců i tyto pozemky. V lese, který tyto pozemky pokrýval, byl takzvaný servitut. Znamenalo to, že dřevo a pozemky jsou vlastnictvím Čechů. Ukrajinci ale měli právo v lese výpasu a sekání sena. Češi roku 1871 začali kácet duby na stavby. Ukrajinci na ně podali žalobu, že jim byla poškozena tráva. Když přišla obsílka k soudu, Češi se lekli. Nebyli znalí zákonů ani řeči, snažili se proto s Ukrajinci smířit. Vyřešili tento problém tak, že Ukrajincům pozemky i s lesem darovali. Ukrajinci se je podrželi až do roku 1909, kdy byly rozparcelovány pro 9 hospodářských usedlostí. Ještě do 1. světové války tam zůstaly tři ukrajinské rodiny. Ostatní půdu Češi odkoupili.

Z a h r a d y

Zahrady vznikaly postupně. Když se začalo s kácením stromů, přišlo se na některá místa, kde rostly divoké jabloně. Tato plánata se pak roubovala, a to vlastně byl počátek zahrad. První rouby se kupovaly u okolních šlechticů a peměščíků. Po čase pak byly mladé divoké jablonky, hrušně a třešně vykopávány a přesazovány do zahrad kolem stavení. První takovou zahradu vysázel Václav Novák řečený Hořejší. Nováků stejného jména bylo v Novinách více, a tak je občané začali rozlišovat a nazývat Hořejší, Dolejší a Vystrkovské. Jmenovaný Novák si vysázel tuto první zahradu roku 1875. K práci měl sedm synů (Františka, Josefa, Karla, Vojtěcha, Aloise, Vincka a Antonína), takže si to mohl dovolit - pracovníků bylo dost.

Rouby kupované u okolních šlechticů nebyly valné kvality. Byly to většinou letní kyseláče, zimní červenáče, hubičky - tyrolky, až roku 1879 byl získán druh letních sladkých jablek. Také třešně byly pouze divoké, vybíraly se jen ty nejchutnější druhy. Poněvadž se zjistila jejich odolnost proti mrazu, byly nejhojněji přesazovány do zahrad.

První školku si vysázel Vl. J. Libovický ještě jako chlapec. Chodil tehdy do školy v Dorohostaji a seznámil se tam s Josefem Ferzikem. Ten odebral časopis pro venkov Selský věstník, v němž byl jednou uveřejněn inzerát na zakoupení mnoha druhů ovocných stromů, které snášejí tamní podnebí. Adresa byla krátká: Carevnina zahrada v Umáni. Když však přišel ceník, zatočila se mu hlava. Byla tam spousta druhů ovocných stromů, nebyl však žádný návod, jak si je obstarat. Všechny druhy si koupit nemohl, neboť jeden roub o 3-4 očkách stál dvě kopjecky. Měl kamaráda Alexandra Drvotu, který si také zakládal školku. Dohodli se tedy spolu a šli na poradu ke zkušenému a dost bohatému Ant. Novákovi. Novák jim dal peníze s podmínkou, že koupí od každého druhu dva rouby.

Z těch, které se osvědčí, pak měli dát rouby i Novákovi. V roce 1889 rouby přišli. Každý měl 3-4 očka, ale oba konce byly zalepeny voskem. Nejdříve si s tím chlapci nevěděli rady, ale přišli na to, jak si počínat a později z nich byli dobří sadaři. Brzy se jejich ovoce rozšířilo i do okolí. Před nimi měl velmi dobré rouby krajan Vintera z Moskovštiny, ale nechtěl nikomu nic odprodat. Když se dověděl, že v Novinách mají lepší, přijel tam a mladí pěstitelé mu je ochotně odprodali.

P r v n í s v ě t o v á v á l k a

První světová válka postihla Noviny České jako každou jinou obec. Fronta byla hned za obcí. Ve vsi zůstalo jen několik málo rodin, ostatní se odstěhovali. Muži většinou sloužili v ruské armádě a někteří v českých legiích. Doma zůstaly většinou ženy, a ty z důvodů bezpečnostních odjely dál od fronty. Nebezpečí hrozilo na každém kroku. Granáty a kuličky padaly přímo do obce. Ve dne bylo klidněji, ale jakmile se setmělo, nebylo možné vylézt z úkrytu. Je pochopitelné, že za těchto podmínek nebyla nouze o pežáry. První stavení, které vyhořelo, bylo Václava Šimka na Vystrkově. Pak přišla na řadu stodola Vlad. Manhala a další a další. Také zahrady, pýcha našich krajanů, byly velmi poškozeny. Obec, která před válkou tonula v zelení zahrad, měla jen několik stromů. Po několika přechodech přes obec ustálila se fronta za obcí na celých 9 měsíců. V obci bylo plno ruského vojska. A pro vojáka neexistuje ohlížení se na oprávněnost nebo důvody. Brali, co kde našli. Ploty pálili, stromy v zahradách vykáceli, dobytek pobili. Občané na vše dostali potvrzení, ale to jim nebylo nic platné. Také včelíny, jichž bylo v Novinách dost, byly zničeny.

Po slavné Brusilovské dělostřelecké palbě trvající devět dní byla fronta prolomena. Ale to nebyl konec války. Občané obce se sice vrátili, začali zase z něčeho stavět a zvelebovat, ale nebylo potřebného klidu na práci. Pole byla zarostlá, chmelnice smeteny, lesy vykáčeny. Zužila stále revoluce. Zmatek po válce posílilo několikeré měnění vlád. Za takových podmínek se těžko dávalo dohromady vše zničené a rozkradené. Byly to znovu těžké začátky, podobné těm prvním začátkům v pralesích.

V českých legiích na Rusi sloužili: Alexandr Sochora, František Šafář, Josef Lešák, Václav Žďárský, Miler, Kaufman, Václav Šimek, Ant. Šimek, Václav Sochora. Ostatní muži, pokud byli schopni vojenské služby, sloužili v ruské armádě.

V první světové válce padli: Vojtěch Kvarda, Vlad. Synek, Josef Novák, Josef Švihlík, Ant. Lešák, Vlad. Lešák a Ant. Libovický.

D o b a p o 1. s v ě t o v é v á l c e

Obec se pomalu ale soustavně křísila k normálnímu životu. Stopy války byly zahlazovány. Obnovoval se hospodářský i kulturní život. Hospodářství byla však krajně rozrušena a pro obnovu byly potřebné značné půjčky. A to byla živná půda pro hospodářskou krizi, která se záhy silně projevila. Půjčky v té době poskytovali pouze Židé. Novinským občanům je velmi ochotně nabízeli Židé z Mlýnova a z Dubna. Velmi dobře vystihli, že je příležitost k výdělku a požadovali za půjčku až 24 %ní úrok za rok. Toto vyděračství se dělo také takovým způsobem, že se půjčovalo takzvaně „na zelene“, tj. byl-li hospodář v tísní, a to zejména přede žněmi, citelně se projevilo ať již při půjčení peněz nebo naturálií. Žid, který půjčku poskytl, požadoval potom po žních vrácení hodnoty dvakrát tak veliké. Tedy pokud si hospodář půjčil 1q obilí na setí, po žních vrátil 2q. Hospodářství pochopitelně za takové situace začalo upadat. Chmel, který mohl být zdrojem bohatého příjmu, neměl po válce valnou cenu. K tomu ještě byly chmelnice silně poškozeny a vyžadovaly velkých nákladů na obnovení.

Za těchto okolností bylo těžké začínat. Tím víc, že muži v té době byli nuceni sloužit v polské armádě. Ale příkladná a pověstná houževnatost Čechů dala i Novinským občanům těžké poměry zvládnout. Pole byla brzy srovnána, zákopy zaházeny, ostatní drát na poli odstraněn a skřivánčí hlas zase vesele hlaholil nad vlnícími se lány. Zlepšení poměrů přineslo záhy své plody. Po vykonání hlavních prací na polích se začalo pracovat v zahradách. Pro ten účel byly zakládány školky ovocných stromů. Brzy uměl takřka každý hospodář štěpit a roubovat. Vysazovali se hlavně jabloně, hrušně, švestky, třešně různých druhů, vlašské ořechy, rybíz,

angrešt, dále byly činěny pokusy i s merunkami a broskvemi, ale pro ty nebyly vhodné klimatické podmínky. Různé druhy sazenic a roubů byly objednány prostřednictvím bratří Pospíšilů a Josefa ze Zdelbunova, kteří zastupovali čs. firmy vyrábějící zemědělské stroje.

Zásluhou Antonína Milera, Antonína Patery, Konstantina Ctiburka byl v obci vystavěn mlýn. Obec tak dostala elektrický proud a ten se zaváděl i do stavení. Tento důležitý energetický zdroj měl ještě další význam: při mláčení se používalo elektrických motorů. Žentoury byly nahrazeny motory, ne-li elektrickými, tedy naftovými nebo benzinovými.

Obec ležela v údolí dříve zvaném „Vlčí“. Byla proto na jaře i na podzim hotová pohroma s blátem. Po takové cestě jet 8 km na řádnou silnici nebo 11 km k lékaři bylo utrpením pro potah i pro lidi. Občané se proto rozhodli v roce 1937, že vybudují alespoň přes obec silnici. Kámen na stavbu byl dovážen až ze Smerdevovských lesů.

V zimě byly potíže se sněhem. Vítr nafsukal všechna snáh do údolí a stávalo se, že si obyvatelé museli z obytného stavení do chléva doslova prorazit cestu ve sněhu udělanými tunely. Dlouhé zimní večery se krátili dráním peří. Byl to velmi rozšířený zvyk. Byly to vpravdě občanské večery, neboť se obyčejně scházívala většina občanů, zejména žen. Takové dračky byly pěkné večery pro pobavení i pro poučení. Vyprávěly se zde různé příhody a četly se knihy. Z českých spisovatelů to byli převážně Němcová, Baar, Jirásek, Březina, Erben, Hálek, Havlíček, Krásnehorská, Třebízský, Vrchlický, Zahradník, Brodský, z cizích spisovatelů zejména Čechov, Gogol, Ševčenko, Turgeněv, Hugo, Ibsen, Lermontov, Siankiewicz, Tolstoj, Verne, Mickiewicz. Četlo se v originálu nebo překlady. Za takových večerů mládež mnohdy nacvičovala divadlo, muži opravovali hospodářské nářadí. Byla to také doba zkoušek pěveckého sboru, který vedl ukrajinský učitel Janěvič.

Před 1. světovou válkou byla obec oddána časopisu Čechoslován, který byl vydáván v Kyjevě. Pak byl oblíben časopis „Hlas Volyně“ vedený Perným. Dlužno poznamenat, že v době voleb byla celá obec pro Perného, neboť všichni uznávali jeho iniciativu a obětavost, kterou vkládal na zvelebení Volyně a uvědomění její české části obyvatelstva. Je nutno také přiznat, že se tomuto buditeli v mnohém křivdilo. Po válce se odebíraly „Krajanské listy“ vydávané mladým odchovancem Perného, Josefem Feitíkem. Mimo těchto časopisů byly v obci odebírány: milotický Hospodář, Listy paní a dívek, Humoristické listy, Pasičnyk. Polské noviny se z důvodů stálého štvání proti ČSR nečetly.

Život v letech 30. a později plynul celkem nerušeně jako v každé jiné obci. Vnitřní politické rozpory z vlasti se do obce nezanášely a nevyskytovaly se v té době ani majetkové nebo náboženské rozpory. Pro Novinské platilo: Ťech - tedy bratr!

D r u h á s v ě t o v á v á l k a

Těžce se dotkly Novinských občanů události roku 1938. Poláci v té době ještě jásalí jak v novinách tak i v rádiu, ale novinští byli k těmto hlasům hluchí. Noviny se nečetly a polské rádio se neposlouchalo. Jedinou utěšující zprávou v tak tísnivé době byl článek Josefa Feitíka otištěný v Krajanských listech. Dodala jakési sebevědomí české menšině, které upevnila víru v bratrské vyrovnání. Nestalo se tak a Poláci dál podporovali ve svých srdcích nenávist proti Ťechům.

Když pak bylo Polsko napadeno Hitlerem, veškerá obranná postavení Poláků se zřítily. V obci byli tehdy polští utečenci. Zde se s Ťechy sice domluvili, ale bylo pozdě ...

Brzy pak Volyně obsadila Rudá armáda. Novinští se přizpůsobili novému režimu. Ve škole se vyučovalo rusky a ukrajinsky. Dle vzoru Sovětského svazu bylo založeno kolektivní hospodářství. Pak přišel 22. červen 1941. Německo ve své zaslepené touze po ovládnutí světa přepadlo SSSR. Za tři dny do Novin Ťeských přišli Němci. V obci žádné boje nebyly, jen z okolních měst bylo slyšet detonace a bombardování.

Německou okupaci prožívala obec jako jiné těžkosti českých dějin. Bylo zapotřebí se bránit, byť prozatím nepřímým bojem. Mnoho občanů bylo zapojeno v podzemním hnutí - organizaci „Blaník“ a ti udržovali spojení s obcemi Koryta, Baráky, Terešov a Krasilno, kde získávali muže do organizace. Pracovali velmi intenzivně. Vedle obstarávání zbraní se zasazovali o záchranu mladých lidí, kteří byli určeni na nucené práce do Německa. Užívalo se k tomu všech možných metod. I pravoslavný kněz pomáhal tím, že vystavoval nepravé křestní listy. V obci se zásluhou členů „Blaníku“ zachránilo 35 Židů před jistou smrtí. Členové hnutí dále přechovávali partyzány, dodávali jim zbraně a nemocné či raněné vozili svými povozy k lékaři do Českého Malína. Situace byla ztěžována tím, že v noci měli do obce přístup tzv. banderovci, ve dne pak přijížděli Němci. Obě tyto strany byly proti sobě, a i když proti Čechům, bylo nutno zachovat s oběma taktické příměří.

Zatím ale Rudá armáda vítězně hnala Němce od Stalingradu zpět na západ. Vědělo se už o čs. samostatné jednotce v SSSR, v důsledku toho měl již „Blaník“ připravenou mobilizaci. To, co potom následovalo, předčilo všechna očekávání. Takřka bojeschopní občané se přihlásili do jednotky dobrovolně. Stojí za to si připomenout jejich jména:

Josef Fidranský, Bohumil Horník, Bohumil Filip, Václav Horník, Bohumil Novák, Jaroslav Hajný otec, Vladimír Novák, Josef Žrout, Viktor Šimek, Josef Lešák, otec, Václav Lešák syn, Josef Horník, Jan Trnka, Jaroslav Kvarda, Josef Šmíd, Ludvík Libovický, Antonín Synek, Josef Synek, Jaroslav Synek, Antonín Nič otec, Vladimír Nič syn, Václav Dražil, Bohumil Dražil, Václav Pelášek, Vlad. Kvarda, Jar. Libovický, Antonín Lešák, Josef Maňhal, Josef Kvarda, Jaroslav Šourek, Jaroslav Svítek otec, Bohuslav Svítek syn, Antonín Drvota, Josef Drvota, Josef Miler, Viktor Miler, Vlad. Žďárský, Alexandr Anděl, Jaroslav Anděl, Boh. Anděl, Václav a Vlad. Synek, Jaroslav Žďárský, Vlad. Jirásek, Josef Burda, Václav Říha, Vlad. Říha, Václav Žrout, Boh. Kaufman, Václav Chroba, Václav Kvarda, Josef a Jar. Kunc, Rostislav Pospíšil, Jan Pospíšil, Jar. Šroubek, Vlad. Vaník, Václav Vašek, Václav Šavel, Václav Mařík, Vlad. Mařík, Alexandr Sochor otec, Jar. Sochor syn, Miloslav Sochor syn, Antonín Svítek syn, Vincenc Lindhart, Josef Kalaš, Josef Nič, Josef Anděl, Vratislav Liška, Rostislav Lindhart, Josef Holec, Viktor Horník, Emil Janeček, Alexandr Kučera, Vladimír Kučera, Josef Pazderník, Jan Krámský otec, Václav Krámský jedin. syn, Josef Kaufman, Vladimír Filípek, Bohumil Filípek, Olga Svítková, Naděžda Veselá, Libuše Nováková, Léna Kučerová, Ant. Kučerová, Alex. Stibůrek, Alex. Munt, Jar. Horník a Bohumil Kořán.

Narukovali, ale odvedeni nebyli:

Ant. Lešák, Josef Mařík, Vlad. Šavel, Jos. Říha, Jar. Miler, Václav Miler, Ant. Svoboda, Josef Kunášek, Josef Juhan, Vlad. Kvarda, Josef Libovický, Vlad. Linhart, Václav Šimek, Josef Veselý.

Celkem šlo dobrovolně k odvodu 116 osob z obce Noviny České. V armádě sloužilo 107 občanů. Vlad. Libovický, který před vypuknutím války byl ve Švýcarsku, sloužil v západní československé armádě.

Ve 2. světové válce p a d l i:

Václav Synek u Dukly, Josef Synek u Dukly, Antonín Synek u Dukly, Josef Miler (jed. syn) u Dukly, Ant. Drvota na Slovensku, Bohuslav Svítek u Lipt. sv. Mikuláše, Ant. Synek u Komárníku, Jar. Šmíd u Dukly, Antonín Kvarda v polské armádě, Václav Krámský (jed. syn) u Dukly, Alex. Sochora u Dukly, Ant. Podpěr (jed. syn) v RA, Josef Fidranský u Dukly, Josef Lešák upálen v Českém Malíně, Ant. Lešák u Dukly, Václav Lešák u Dukly, Alexandr Kučera u Dukly, Alois Anděl v polské armádě, Václav Žďárský v RA, Marie Liboráčková v Lucku, Stanislav Novák u Dukly, Václav Šavel (jed. syn) u Dukly, Jan Pospíšil u Dukly, Vlad. Šmíd v RA, Josef Dražil v RA, Alex. Patera v RA, Václav Patera v RA, Anton. Vašek při náletu, Josef Šavel u Dukly.

Rozloha obce

Z původně zakoupených 665 morgů v roce 1869 se obec zvětšila na 1.700 ha zakoupením polností Koblinského, Premislovského, Moškovského, Javořiny a Lukosého.

Javorské pozemky mezi Dorohostajskými a Koryty měly rozlohu 96 desatin a 80 sáhů. Byly zakoupeny od pana Vladimíra Nikolajeviče Zemína roku 1901. Premislovské pole o výměře 44 desatin bylo zakoupeno v roce 1890. Tehdy se platilo 90 rublů ve zlatě za jednu desatinu. Průměrná cena pozemků činila minimálně 250 rublů ve zlatě a maximální 800 rublů ve zlatě za 1 ha.

Před reemigrací roku 1947 měla obec celkem 115 čísel popisných.

Reemigrace

Roku 1947 do své původní vlasti reemigrovali všichni až na Antonína Kunce, který u vědomí své vynaložené dřiny nechtěl jít někam na cizí, jak říkal. Usídlení jsou v těchto obcích a městech: Žatec, Tvršice, Stankovice, Tatiná, Lišany, Deštnice, okr. Teplá: Poutnov, okr. Toužim: Rychnov u Jabl., Třeboň, okr. Vyškov na Moravě: Zvonice, okr. Stříbro: Heřmanova Huť, okres Šumperk: Vikýřovice. Dále jsou usídlení v okrese Žlutice, Kadaň, Podbořany.

Touhou vracejících se reemigrantů z obce Noviny České, jakož i všech volynských Čechů, bylo usazení se ve stejné obci. Byli však až neuvěřitelně rozházení po celé republice. Dopisují si a navzájem se navštěvují.

Závěr

Když se tak člověk snaží alespoň stručně zachytit onen bohatý a plodný život hrstky našich krajanů z jedné obce České Noviny, neubrání se dojetí a v duchu si říká, kolikrát ti lidé začínali znovu.

Rok 1870 - poprvé v pralese.

Rok 1918 - vše zničené po válce, rozbité a usedlosti vykradené.

Rok 1944 - zase znovu po válce.

Rok 1947 - tentokrát již ve vlasti, odkud před lety vyšli jejich předkové.

Je to zajisté hodně! Vždyť někteří pamětníci prožili všechno „znovu“.

- / - / - / - / - / - / - / -

D o d a t e k ke kronice obce České Noviny

Veselé i vážné vyprávění ničím nepodložené.

Proč Rakušané nebrzdili emigraci Čechů v dobách habsburského útlaku a proč Rusové je ochotně přijímali a vycházeli jim v mnohém vstříc? Na tyto otázky jsou jistě opodstatnělé odpovědi, avšak v obci a mezi lidem se povídalo o tom asi takto:

Ruský car dal Rakušanům na potlačení povstání Uhrů roku 1848 celkem 80 000 ruských vojáků. Ti pak měli příležitost vidět a poznat české hospodáře. Jejich vyspělou techniku v obdělávání půdy, jejich stavby a zahrady, které svědčily o vysoké hospodářské úrovni. Vyprávěli prý o tom generálům, kteří mezi prostý lid nechodili, a ti pak vše sdělili carovi. Když pak rakouský císař po potlačení uherského povstání děkoval carovi za pomoc a ptal se, čím se má odvděčit, požádal jej ruský vládce o to, aby mu dal nějaké české hospodáře, kteří by pozvedli zaostalé zemědělství v jeho zemi. V důsledku toho prý vydal známá privilegia, která umožnila Čechům bytí v těžkých začátcích po příchodu do volynských pralesů.

Nedorozumění. Bylo to brzo po příjezdu do Ruska. Jan a Alžběta Libovických bydleli tehdy ještě s osmi rodinami v jedné světničce u pana Skarczewského. Po parcelaci z koupené půdy připadalo jmenovaným 7 morgů na svahu strmého kopce. Věděli ze zkušenosti, že na kopcích je pole neúrodné a že jim tam sotva něco vyroste. Znalí však způsob, jakým pole zúrodnit a který byl pro domorodé Ukrajince něčím novým, co pokládali za bláznovství. Libovický se obrátil se svým záměrem právě na jednoho z nich Ivana Kuťuka, značně bohatého souseda. Ten měl tři velké chlévy vypletené z lístkových větví (prutů). Nebylo však u Ukrajinců zvykem hnůj z chlévů kydat. Obyčejně, když už byl chlév plný hnoje, hospodář postavil chlév na druhém místě. Libovický věděl, že tak hnůj přichází na zmar a požádal proto souseda, aby mu hnůj prodal. Dohadovali se jako dva němí pomocí rukou a Kuťuk, aby se dotěrného Čecha zbavil, přikývl. Zatím co český osadník vozil hnůj na svá chudá políčka, byl mezi Ukrajinci poplach a ti s posměchem pozorovali jak tento „hajdamák“ (jak říkali Čechům) blázní. Že se zbláznil, bylo na první pohled zřejmé a hned jako takový byl domorodci odsouzen, neboť zdravý člověk přece nebude vozit na pole hnůj. Ve své podle Ukrajinců bláznivé herečce vozil na svá pole hnůj dál a nedopřával sluchu podezíravým Ukrajincům. Když byl s prací hotov, hnůj zaoral a čekal požehnanou úrodu, přišel jednoho dne ke Kuťukovi, aby se s ním vyrovnal. Hned jak vešel do světnice, vyzoboroval, že na něho všichni hledí jako na podivína. A což teprve, když se snažil s hospodářem dohodnout na ceně. Slovy by si asi těžko rozuměli, proto Čech začal ukazovat na hnůj ve chlévech a na peníze, chtěje se tak dovědět, kolik má za hnůj zaplatit. Kuťuk ale zatím, ne zrovna s příjemným výrazem v očích, přinesl na stůl lahev kořalky, chléb a domácí klobásu - a začal Čecha hostit. S neúplnou jistotou přisedl Čech ke stolu, vypil a zakousl, ale nepřestával ukazovat peníze, aby se konečně dohodli na ceně. Kuťuka toto jednání zřejmě přivedlo do rozpaků, ale i zlosti. Rozzlobeně vstal od stolu a za malou chvíli se vracel v doprovodu Skarczewského. Ten znal němčinu a měl se tedy stát tlumočnickem mezi dvěma stranami, které se mají dohodnout a nevědí jak na to. Když Čech vypověděl Skarczewskému o co jde, ten vypukl v huronský smích. Pochopitelně že k nemalému údivu obou stran. Přišel ke mě Kuťuk, začal vyprávět Skarczewský, když se dosyta nasmál, a se sepjatýma rukama prosil, abych ho šel vysvobodit od naléhání toho hajdamáka. Zaklínal se, že toho Čecha na vyvezení hnoje neobjednal, že mu za to ale dal najíst a napít, ale že se přesto nechce hnout ze stavení a stále naléhá, aby mu práci zaplatil. Čechovi se po řeči Skarczewského rozbřesklo v hlavě a rovněž se od srdce zasmál. Když pak i Kuťukovi Skarczewský objasnil situaci, dali se do smíchu všichni tři. Pochopitelně, že Kuťuk za hnůj nic nechtěl a byl rád, že mu ho Čech vyvezl ze dvora. Libovický z radosti, že tak dobře pořídil, koupil ještě kvatyrku (čtvrtku) a v družném duchu se pak rozešli. Čas utíkal a Čech začal pole

podruhé přeorávat a také začal sít pšenici. Ukrajinci bedlivě pozorovali počínání hajdamáka a měli z toho velkou legraci, když viděli sít na pole, kde nerostl ani oves nebo pšenice. Pouze se jim potvrdilo jejich mínění o tom, že se Čech zbláznil. Pšenice dozrála, byla jako břeh. A tu denně chodili na ta místa domorodí Ukrajinci, číchlali ke klasům, zda z nich není cítit hnůj a jejich údiv neměl konce. Blahodárny vliv však nepřisoudili tomu zbytečnému hnoji, který zasviňuje pole, nýbrž svorně usoudili, že Čech umí čarovat.

Pochvala za vzpoudu. Bylo zvykem, že korunovace panovníka se okázale oslavovala. Bylo tomu tak i v roce 1895 při korunovaci cara Nikolaje II. V městečku Mlýnově, kde byla volost (politická expozitura), měla být veřejná slavnost. Zvláště pečlivě se na ni připravovali Češi. Rakouskému císaři by žádné oslavy nepořádali, ale tohle byl Slovan. Každá česká obec chtěla něčím přispět. V Českých Novinách zhotovil kovář Josef Hort tři hmoždíře. V den korunovace pak na slavnostně ověncených vozech se jelo do Mlýnova. Dorohostajští Češi přijeli s kapelou Hajných, jedinou toho času v dalekém okolí. Je nutno poznamenat, že v kapele hráli opravdu jen příslušníci rodiny Hajných. Jakmile se někdo z této rodiny odstěhoval jinam, vznikla v té obci brzy kapela. Veškeré hudební nástroje byly objednány z Čech, z Loun. Shromáždění se konalo na náměstí, kde byla vybudována tribuna a čekalo se na telegram, který sdělí, že korunovace už proběhla, což se mělo slavnostní řečí oslavit a lidu poddanému oznámit. Kraj se již halil v šero, když dorazil posel s telegramem. Hudba hned spustila hymnu a všichni se vytáhli do náležitěho pozoru. Nedaleko slavnostního aktu měli Novinští Češi pod obrovským topolem zaražené hmoždíře. Zvuky hymny byly pro ně znamením, že slavnost začala, a začali hmoždíř po hmoždíři odpalovat. Ráno to byly jako z děl! Slavnostní řečník přestal řečnit a lid byl krajně vzrušen. Co se to děje? Situaci zachránil sám Josef Hort, který zvučným hlasem celému shromáždění vše vysvětlil. Policie i úředníci včele se slavnostním řečníkem hned chvátali shlédnout děla, která jim přivodila onu krutou chvíli nejistoty. Po neutuchajícím obdivu odešli všichni zpět na náměstí, kde řečník dokončil slavnostní řeč. Brzy pak z okresního města Dubna přijel posel, aby zjistil v kterých místech vypukla vzpoura, jenž se okresnímu městu ohlásila střelbou z děl. Když se věc vysvětlila, nestačili ani úředníci shánět prach, aby se ve střelbě pokračovalo. Musel vypomoci s prachem i hrabě Chodkewicz. Krátce po oslavě přišel do Novin Českých dopis zlatým písmem tištěný a vlastní rukou carevou podepsaný, v němž se vyslovovalo občanům poděkování za okázalou oslavu carské korunovace.

"Z cesty nepůjdu, řekl vlk". Jední z prvních nepříteli vítaných spoluobytelů Čechů v jejich začátcích na Volyni byli vlci. Byli všude a bylo jich dost. V Novinách Českých ještě roku 1878 byl podniknut velký lov na vlky. Také živí vlci se chytali a to tak, že se vykopala jáma a pokryla se jen slabou vrstvou rostí a listí. Vlk, který na takto zamaskovanou jámu vběhl, propadl se a byl chycen. Později, snad vlivem kultivace kraje, počet vlků se zmenšoval až zmizel úplně. Krátce po příchodu Čechů na Volyn však byli vlci velmi obávaným nepřítelem. Bylo proto velmi mnoho důvodů k jejich lovu, i když vlci někdy nebyli přímými útočníky, jak o tom svědčí tato historka: roku 1872 vezl František Miler na koni léky z lékárny. Do Novin se tehdy léky dovážely z Mlýnova. V lese vyběhl vlk na cestu, ale neútočil, sedl si a pozoroval jezdce, který okamžitě zastavil. Dlouho tak stáli a dívali se navzájem na sebe a do očí. Kůň netrpělivě stríhal ušima, ale neodvážil se ani frknout. Kdo ví, jak dlouho by tato trapná situace trvala, kdyby náhodou nejela kolem pošta, jejíž vůz byl tažen koňmi s rolničkami. Snad by občané obce čekali na léky z Mlýnova dodnes.

Neznámý hlídač, aneb co udělaly rouby. Bylo to několik let po tom, co se naroubovaly některé vzácné druhy třešní. Když se již začaly zapalovat, byl o ně pochopitelně velký zájem zejména mezi kluky. A z toho zájmu podporovaného mladými jazyky novinských kluků vznikla za jednoho červnového večera výprava na třešně. Stalo se to, aniž se hlasovalo. Kluci se procházeli obcí, když Petr Burda prohlásil: "Kluci, Prošek má za stodolou

třešní, stromy jsou přímo obalené, a jsou červené jako krev!" A nebylo třeba více vykládat. Prošek si ale byl vědom lákavosti svých plodů a hlídal je. Je jisté, že se klukům tento lov nepodařil a vrátili se z něho s několika stopami Proškova biče. To by ale nebyli kluci z Novin, aby je tanto nezdar odradil. Ještě se pořádně všichni z toho útěku nevzpamatovali, když Tonda Synků vítězně prohlásil, že ví ještě o jiných třešních. Jsou velké jako holubí vejce. Kde? „U hořejších Nováků!“ mávnul rukou Tonda a srovnal plány, jak na třešně se mohou dostat, aniž by zažili podobné dobrodružství, po němž si mohli akorát ohmatávat záda. Po zaujmutí postoje velitele při dávání rozkazu Tonda prohlásil: „Půjdeme nepozorovaně přes náš dvůr, zadem pak za Novákovu stodolu! Zatím vymyslel plány na přepadení zrajících třešní, Frantík Libovický se vytratil z party a honem uháněl k Novákově zahradě. Frantík byl již starší a věděl, že jde o třešně, které si Novák nedávno přivezl. Byl si vědom ceny nových roubů a nechtěl je nechat zničit klukům. V zájmu dobré věci tedy zradil kamarády a postavil se na stranu jejich nepřitele Nováka. Udělal to tím způsobem, že se stal hlídačem Novákových třešní. Ještě než se kluci uradili, seděl už s pořádným bejkovcem v ruce za keřem na Novákově zahradě a očekával kluky, kteří ve své horečné touze okusit lákavé plody ani nezpozorovali, že jeden v jejich partě chybí. Měsíček takřka v úplňku s nevšední štědrostí rozdával svůj svit na okolní stromy. Třešeň, z níž Frantík ani na okamžik nespustil oči, stále sličná jako panna, netušíc, jaká pohroma se na ni valí. Bylo posvátné ticho letací noci. Frantíkovo srdce bušilo tvrdými údery. Každá minuta se mu zdála být strašně dlouhou. Pak bylo ticho přerušeno slabými šelesty trávy a osvětlená měsíční září zahrada se zkalila plížícími se stíny. Frantík se připravoval ke skoku. Vyrazil právě v okamžiku, když se kluci chystali vylézt na třešni. Zasáhl toho posledního, a když mířil na dalšího, zpozoroval, jak se k němu s klackem v ruce žene žena Antonína Nováka. Nečekal na výsledek a následoval své kamarády. Vždyť by to byla ostuda pro Frantíka, sám Novákovi pomáhal třešně roubovat! A teď, kdyby ho poznal, myslel by, že je také mezi těmi loupežníky. Po takové úvaze Frantík rozhodl, že bude líp, když také uteče, neboť jeho tatínek vždycky říkával: Kdo uteče, ten vyhraje! Druhý den byla neděle. Frantíkův otec přišel z hospody a vyprávěl doma o té příhodě, jíž ke všeobecnému veselí sděloval spoluobčanům Novák: „Hlídal jsem třešně, když vidím, jak se někdo plíží ke stodole. Chtěl jsem ho už přetáhnout klackem, ale vidím, že si sedl za keř a dívá se upřeně na třešni. Vyčkal jsem tedy, co bude dál. Za chvíli vidím jak houf kluků se hrne za ním. Než však dorazili, vyběhl na mě neznámý s klackem. V domnění, že mi chtěl neznámý posloužit jako hlídač, vyrazil jsem mu na pomoc. Jakmile mne zhlédl, zahodil svůj klacek a dal se na útěk. Škoda, kdybych věděl kdo to byl, zafundoval bych mu“.

Frantík při posledních otcových slovech, který citoval Novákovo vyprávění, se pousmál, ale ihned zase ztáhl obličej při pomýšlení na to, jak by mu kluci nafundovali, kdyby se dověděli o jeho zradě. Místo Novákova fundování bylo potom Frantíkovi i všem novinským klukům a občanům odměnou to, že onen vzácný druh třešní se rozmnožil v obci i okolí a že kluci už nemuseli chodit na noční výpravy, protože měl každý takové pochoutky na své zahradě.

Z V O N E K

Noviny České - uprostřed škola a zvoníčka. Zvonek, který tolikrát vyzváněl na poslední cestu občanům na malý hřbitov, tolikrát volal k ohni; zvonek, jenž tolikrát volal na poplach, když v dobách zlých se děla někomu křivda. Ten malý a zvučný zvonek byl svědkem slávy, rozkvětu a pádu, a znovu z mrtvých vstání jedné české obce v cizině. Před odjezdem byl zvonek slavnostně po bohoslužbě předán správě pravoslavné církve v Dorohostaji. Bylo to dojemné loučení občanů, neboť ten zvonek se jim stal velkým symbolem, který je spojoval v dobách dobrých i zlých.

A ta lípa uprostřed obce! Na té bude slavičí zpěv dlouho vyprávět o zanechané památce Čechů na Ukrajině, památce práce, nezměrné píle, mozolnatých rukou i zaslzených očí. Však vzpomínky Novinských občanů tam velmi často do jejího stínu zaletí.